

פרוטוקול מס' 183

מישיבת ועדת השירותים הציבוריים
יום ג', כ"ג באדר א' - חש"ל 276-24, שעה 11.00

נכחו:

חברי הוועדה: ח. גרוסמן - היו"ר
ח. אבו-וביעה
י. בארי
מ. גז
א. גיבלבר
ה. זיידל
מ. חדיש
א. נמיר
ח. שמעוני

מוזמנים:
ד"ר ס. ג'יריסי - משרד הסעד
מ. שיף - משרד הסעד
י. ברוק - משרד הסעד
מ. אביצור - משרד הסעד
מ. ביאדזי - משרד הבריאות
ש. שיחה - משרד הבריאות
צ. אטלס - משרד הבריאות
ע. קליר - משרד הבריאות
א. אנטבי - חבר-הכנסת

מזכירת הוועדה: ש. כרם

רשמה: צ. ספרן

סדר היום: א) סקנות הוועדה בנושא: הסגן בכית-החולים בילינסון.

ב) סקנות הוועדה בנושא: בעיית ילדים נכים.

ג) נשירתם של העובדים הסוציאליים והשלכותיה על קידום הרוחה הסוציאלית - הצעה לסדר היום של חברת-הכנסת נוזהת קצב.

- 1140 -

(1376 בית 2)

היו"ר ח. גרוסמן: אני פותחת את הישיבה.

א. מסקנות הוועדה בנושא: "המצב בבית-החולים בילינסון"

ה. זיידל:

אני מציע למחוק את כל המשפט האוסר: שיבושים אלה אינם לכאורה עילה לעיסוק בוועדה, כי יש לנו כלל שעל הוועדה לדון בכל נושא שמוער אליה מן הסליאה. היות ונושא זה הועבר אלינו מן הסליאה, איננו יכולים לקבוע במה אנחנו רוצים לדון ובמה לא.

היו"ר ח. גרוסמן:

כבר קרה שהעבירו לוועדה עניינים השייכים לסכסוכי עבודה והוועדה אמרה שזה לא

עיסוקה.

ה. זיידל:

במקום בית החולים בילינסון הוא קופפלקס רפואי מן החשובים במדינה. אני מציע לכתוב: "בבית-החולים בילינסון קיים מרכז רפואי מן החשובים במדינה".

אני מציע למחוק את המשפט האוסר: "האחריות להצלת נפשות המוטלת על מוסד זה היא רבה". הפונח הצלת נפשות אינו סתאים במקרה זה.

הוחלט: למחוק את המשפט "האחריות להצלת נפשות המוטלת על מוסד זה היא רבה".

ה. זיידל:

אני מציע שנחקק את כל הקטע המצוטט ממסקנות ועדת ז'יטלני. הוועדה לא קראה את המסקנות.

היו"ר ח. גרוסמן:

קראנו. המסקנות במצאות כאן, הן גם פורסמו בכל העיתונים.

ה. זיידל:

במסקנות ועדת ז'יטלני יש הצעות סיעות והצעות רוב. איננו יכולים להוציא קטע אחד בלבד ועליו להסתמך.

במסקנה 1 אני מציע שוב למחוק את הביטוי "הצלת נפשות" ולכתוב במקומו "ברפואת העם".

היו"ר ח. גרוסמן:

מוטב "בשירותי האיטפוז".

הוחלט: במסקנה 1 במקום "להצלת נפשות" יבוא "בשירותי האיטפוז".

ה. זיידל:

במסקנה 3 עלינו לפרט פיהם הגורמים האחראיים להקפיד על קיום חוקת העבודה. הייתי אוסר: "הוועדה סבורה כי יש להקפיד על קיום חוקת העבודה והסכם העבודה בכל מקום עבודה, בפרט בבית-חולים". מלבדברים גם על חוקת עבודה וגם על הסכמי עבודה הפניה היא גם לעובדים וגם למעבידים, מבלי שנאמר פי משני הצדדים אשם במסכוכים.

א. נמיר:

מה שאתה מציע אינו מפרט יותר מאשר המונח "הגורמים האחראיים".

היו"ר ח. גרוסמן:

"בכל מקום עבודה", כפי שאתה מציע, אינו מענייננו.

אפשר לכתוב: הוועדה מפליגה כי ההנהלה והעובדים בניה-חולים יקפידו על קיום

היו"ר ח. גרוסמן:

חוקת העבודה והסכם העבודה.

הוחלט: במסקנה 3 במקום הגורמים האחראיים יקפידו על קיום חוקת העבודה יבוא ההנהלה והעובדים בניה-חולים יקפידו על קיום חוקת העבודה והסכם העבודה.

ה. זיידל:

במסקנה 5: על אלו החלטות שנחקלו לאחרונה מדובר?

אם מדברים באותה מסקנה על שיפור יחסי האנוש.

אפשר לומר: החלטות שנחקלו באחרונה על ידי ועדה מיוחדת שנחמנתה על ידי

היו"ר ח. גרוסמן:

יושב-ראש המחלקה לאיגוד מקצועי.

אפשר גם להוסיף את המלים "יחסי אנוש".

הוחלט: במסקנה 5 לאחר המלים שנחקלו באחרונה יוסף על ידי ועדה מיוחדת שנחמנתה על ידי יושב-ראש המחלקה לאיגוד מקצועי.

לאחר המלים "יחסי עבודה" יוסף "יחסי אנוש".

במסקנה 4 אני מציע להוסיף: וקוראת לצדדים להיטיב ההידברות.

א. אנטבי:

הוחלט: במסקנה 4 לאחר המלים "ונציגי העובדים" יוסף וקוראת לצדדים.

כל הצעותיו של חבר-הכנסת זיידל מחקבלות על דעת פרט להצעה למחוק את הציטוט מסקנות ועדת ז'יטלני שנחמנתה על ידי ההסתדרות.

היו"ר ח. גרוסמן:

אפשר להסתמך על מסקנות ועדת ז'יטלני, אבל לא לומר שהוועדה קראה את המסקנות הללו.

ה. זיידל:

נחקן ונאמר: במסקנות ועדת ז'יטלני נאמר בין היתר.

היו"ר ח. גרוסמן:

במסקנה 2 אומר הביטוי "סנקציות שאינן נשבלות פעט פדי" שקענו כאן רמזים על מה שארץ ועל מה שעלול היה לקרות. מכיוון שהביטוי "סנקציות" הוא יותר פדי רחב, אני מציע שנהיה יותר ספציפיים ונאמר משהו כעין זה: "ננקטו צעדים שעלולים היו לסכן".

י. בארי:

ננקטו צעדים שעלולים היו לפגוע בבריאותם של חולים.

צ. אטלם:

הוחלט: במסקנה 2 במקום "סנקציות שאינן נשבלות" נשום ביה-חולים יבוא ננקטו צעדים שעלולים היו לפגוע בבריאותם של חולים.

י. באר:
אני מציע למחוק את הטיפה של פסקה 2, כי פיסהו עלול לפרש אותה כשם כן היו מכריזים על סכסוך עבודה מותר היה לנקוט בצעדים שנקטו.

הוחלט: לפסקה 2 למחוק את הטיפה: וזאת ללא הכרזה על סכסוך עבודה.

ח. שמעוני:
לא אצביע בעד מסקנות אלה ואגיש מסקנות יחיד, כי אינני חושב שיש מקום להיכנס לבעיות של סכסוכי עבודה בפרט כשלא בדקנו את הענין שכל צדדיו. שמענו את הנהלת בית-החולים, לא שמענו את נציגי ועד העובדים. איננו יכולים לקבוע עמדה מבלי לשפוע את הצדדים ואת ההסתדרות. לו הענין היה סמטיים, הייתי אומר שאפשר לראות במסקנות דף לקביעת עמדה הסטורית, אבל מכיוון שהוא חוזר, אינני רוצה להיות גורם בסכסוך זה כאשר אינני מכיר אותו על כל צדדיו. אינני רואה מקום לכל המהלכים, בוודאי לא להטלת אשמות מסוג זה של סיכון חיי אדם על ועד העובדים.

היו"ר ח. גרוסמן:
ההחלטות שלך הן בדיוק ההתלבטויות שלנו. לא אנחנו יזמנו את הדיון - אם כי יכולנו לעשות זאת מבלי שיהיה צורך להגיש מסקנות, שזה בוודאי יותר נוח - אלא היתה זו הצעה לסדר היום שהועברה אלינו מן המליאה. לכן אני גם עומדת על כך שתשאר הפסקה ששיבושים אלה אינם, לכאורה, עילה לעיסוק בוועדה. אני מסכימה שייאמר: שיבושים אלה אינם בדרך כלל עילה לעיסוק בכנסת.

ח. שמעוני:
אפשר להסתפק בפסוק הראשון והאחרון של המסקנות.

היו"ר ח. גרוסמן:
איננו יכולים להגיש מסקנות למליאה ולומר שהיתה ועדה של ההסתדרות ולנו אין מה לומר, מה גם שהמסקנות של ההסתדרות הן פי כמה וכמה יותר חפורות גם בקביעת העובדות. בדקנו את מסקנות הוועדה של ההסתדרות, שיטתה עם כל הצדדים ולא עם אף אחד, ובמסקנות שלנו אנחנו מסתמכים גם על עדויות אותה ועדה.

א. נפיר:
לחבר-הכנסת שמעוני: אני סהוגדת להתערבות הכנסת בנושא של סכסוכי עבודה, אבל אין זה המקרה הראשון, גם לך היתה לפני שנוע הצעה לסדר היום על הנושא של בית-החרושת "פרידמן", שסייך לאותה מערכת של יחסים בין עובד ומעביד.

מסיבה זו שלועתי לא צריכה הכנסת להתערב בבעיות של עבודה, אבל לאור העובדה שזה אינו המקרה הראשון שהכנסת עוסקת בבעיות כאלה, אני חושבת שעל המסקנות להיות עוד יותר כלליות, ככל שהן כלליות כבר עכשיו. לא נכנסנו לעומקו של הנושא הזה, לא שמענו, לא בדקנו, גם אינני מציעה שנבדוק יותר, ולכן כל פירוט במסקנות אינו נראה לי.

היו"ר ח. גרוסמן:
לי נראה שמסקנות אלה הן פשרה בין שתי דעות קיצוניות.

ד. גז:
אינני חושבת שיש דבר מה המתרחש במדינה שאיננו מענינה של הכנסת. הכנסת רשאית וסוברנית לטפל בכל ענין המתרחש במדינה גם כאשר מדובר בסכסוך עבודה.

המסקנות האלה פושרות, כי הן מסתמכות על בדיקה שנעשתה במקום אחר ועם התיקונים שהציע חבר-הכנסת זיידל הן

ח. שמעוני:

אבל גם בציטוט דברי שר הבריאות וגם
בציטוט מסקנות ועדת ז'יטלני את
סטילה על ציבור העובדים את כל האשמה.

היו"ר ח. גרוסמן:

האם אתה מציע לפתוק את שתי הציטטות?

ח. שמעוני:

כן. פ"י שרונה, יכול לקרוא בהן בין
השיטין האשמה חמורה.

היו"ר ח. גרוסמן:

נצטרך להצביע על הצעתך הקונקרטיה.

עומדת עליה: "שיבושים וסכסוכים ביחסי עבודה אינם בדרך כלל עילה לעיסוק
בכנסת."

ה. זיידל:

איך זה לא עיסוקה של הכנסת? הלא יש
חוק יישוב סכסוכי עבודה.

י. בארי:

ליושבת-ראש: נניח לרגע שהייתי שותף
להשקפתך, אבל מבחינה עובדתית זה איננו
נכון, כי אם יגיש מחר חבר-כנסת הצעה לסדר היום בנושא כזה זו כן תהיה
עילה לעיסוק בכנסת.

היו"ר ח. גרוסמן:

בכנסת הקודמת היה מוסכם שלא מתערבים
בסכסוך עבודה. כשהייתה שכיחה האחיות
בכנסתנו לנושא זה על בהונות הרגלים ואמרנו שלמרות העובדה שבדרך כלל
איננו עוסקים בסכסוכי עבודה אנחנו נאלצים לעסוק בשכיחה האחיות בגלל
הפגיעה שהיא עלולה לפגוע בחולים.

ה. זיידל:

איך יכולים לקבוע כמה הכנסת יכולה
לעסוק ובמה לא?

א. במיר:

אולי צריך לבדוק את הדבר עם יושב-ראש
הכנסת. אם זו הצעה לסדר היום היא
אולי מקום לפסול אותה מאחר שהיא מדברת בסכסוך עבודה, אבל אם לא הייתה
פסילה כזאת נשאלת השאלה אם הוועדה יכולה לקבוע במסקנותיה דבר כמו
שהיושבת-ראש מציעה לקבוע.

ה. זיידל:

יש כיום חוק יישוב סכסוכי עבודה
שבו העבודה מביא לו מדי פעם תיקונים.
מה שהיושבת-ראש רוצה להציע מתמודד בתחרות למצב העובדתי.

היו"ר ח. גרוסמן:

העניין אינו בחוק ולא בתקנון, אלא
בסדרונות-שיפוטתים. אני מוכנה לומר:
"שיבושים וסכסוכים ביחסי עבודה אינם בדרך כלל מהותית עילה לעיסוק
בכנסת. אני מוסקתה את הסלה מהותית".

א. אבטני:

תאמרי: "אינם עילה לעיסוק בוועדה"
ולא "אינם עילה לעיסוק בכנסת".

היו"ר ח. גרוסמן:

אינני מתנגדת.

ה. חריש:

מבחינת השקפת עולמי אני נוטה לראות
את יחסי העבודה כיחסים וולונטריים
בין עובדים למעסיקים, ואם השאלה שנשאלת היא אם צריכה הכנסת לעסוק
ביחסי עבודה בתחום החקיקה, הרי אני קרוב לאלה החושבים שחוק הבא לקבוע
יחסי עבודה אינו מועיל כל כך.

ט. חריש:

מבחינת העניין הקונקרטי היינו צריכים
אולי להוריד את ההצעה לסדר היום, אבל גם בסיעה הזבוענו שיש להעביר אותה
לוועדה. מסיבה זו אני מבקש שתהיה החייצות סיעתית.

הי"ר ח. גרוסמן:

השאלה היא אם גם בעניין זה צריך לקבל
את המסמכת הסיעתית.

ח. שמעוני:

אפשר לכתוב: שיבושים אלה אינם עילה
לקביעת עמדה בוועדה.

הי"ר ח. גרוסמן:

אני מסכימה.

בעקבות פנייתו של חבר-הכנסת חריש
אינני מעמידה ברגע זה את הפיסקה להצבעה. נחזור אליה לאחר שתהיה
החייצות סיעתית.

אני מעמידה להצבעה את הצעת חבר-הכנסת
שמעוני למחוק את הציטוטים של שר הבריאות וועדת ז'יטלני.

ה ע ב ה

הנחלט: לרחות את ההצעה

הצעת טיעונים לחברי הכנסת ח. שמעוני,
א. נסיר

ח. שמעוני:

מבקש להוסיף במסקנות שלא היה מקום
להסקת מסקנות אלה מבלי לזמן את נציגי

ועד העובדים.

הי"ר ח. שמעוני:

אתה מבקש דבר זה יפוכו.

ח. שמעוני:

אם הצעת היתה מתקבלת הייתי רואה
במסקנות דבר שלא קבענו בו עמדה, אבל
אחר שדעת הרוב התקבלה יש מקום להוסיף את התוספת שאני מבקש.

ב. מסקנות הוועדה בנושא: בעיית ילדים נכים*

הי"ר ח. גרוסמן:

שני דברים חסרים במסקנות אלה:
(1) ציון העובדה שהנושא הועלה כהצעה
לסדר היום; (2) ציון העובדה שטיפלה בנושא זה ועדת משנה.

כשנדון במסקנות - ולא נעשה זאת היום -
אציע שחברי הוועדה יתייחסו אל המבנה והתוכן. אין ספק שהמסקנות ארוכות
מדי ויש בהן הרבה חזרות.

ה. זיידל:

היות והמסקנה הפותחת מדברת על גוף
מרכזי כולל שיש להקים אני רוצה לשאול
אם אין מקום שנשמע את דעת המשרדים הנוגעים בדבר לעצם ההמלצה הזאת.

הי"ר ח. גרוסמן:

אני מנינה שזה יהיה הסעיף הראשון
והמרכזי לדיון כאשר נדון במסקנות.

ג. נשירתם של העובדים הסוציאליים והשלכותיה על קידום הרווחה הסוציאלית*
הצעה לסדר היום של חברת-הכנסת נוזת קצב

הי"ר ח. גרוסמן:

כאשר דנו על העבודה הסוציאלית העיר
לנו חברת-הכנסת תופיק טובי שאיננו
שמים לב ואיננו בודקים איך נראית הבעיה במקטור הערבי. החלטנו - גם מאחר

היו"ר ד. גרוסמן:

ששמענו מספרד הסעד שהעבודה הסוציאלית נסקטור הערבי אינה מפותחת כשם שהיא נסקטור היהודי - להזמין את העובדים הסוציאליים שעובדים באותו סקטור כדי לדעת מה נואב להם בתחום העבודה הסוציאלית בכל מה שקשור ללשכה, לפיחוח השירות, למחסור בעובדים.

אבקש לשמוע גם על הבעיות עצמן ברחוב הערבי. ס. ג.:

אני תושב נצרה, מסונה על שירות המבחן לנוער במגזר הערבי. כבר משנת 1950 אני עובד בעבודה סוציאלית הקשורה לנוער ערבי: איתורו והטיפול בו. ד"ר ס. ג'יריסי:

בעיית כוח האדם מעסיקה אותי הרבה, במיוחד בתקופה האחרונה. הבעיות בולטות בעיקר באזור העירוני, כמו אזור יפו, לוד ורמלה, שבו עובר תהליך חברתי לא פשוט של פירוק המשפחה, של כל הבעיות המתעוררות בעיר - חשיש, נרקוטנים, גניבות, התפרצויות. הבעיות בשלוש הערים האלה אינן שונות מהבעיות שמוצאים בכל שכונה קשה בתל-אביב או בכל מקום אחר. לערבים החיים בתנאים כלכליים-חברתיים מסויימים באותן ערים מעורבות כמו לוד, רמלה ויפו אין תצאיים סניינים אחרים מאשר לשאר תושבי המדינה. אותו הדבר לגבי הערבים החיים בחיפה, בעכו, אם כי בחיפה המצב יותר טוב בגלל העובדה שנשארה בה אוכלוסייה שיש לה מנהיגות חברתית, אם מנהיגות מאורגנת של כנסיות, אם מנהיגות מוסלמית, ונותרה בה שכנה בינונית שתופסת מעמד בחברה. בכל זאת יש בחיפה שכונות, כמו ואדי ניסנאס, ואדי סאליב, חוף שמן, שמצבן מתחת לרמה המקובלת בחברה מתוקנת.

אמרת שאני נתקל בבעיות של כוח אדם ואחן דוגמה: באזור יפו, רמלה, שבו אנחנו זקוקים לעובדים מקצועיים אין לנו כבר שנתיים עובד מקצועי.

א. נמיר: אין בכלל?

ד"ר ס. ג'יריסי: אין בכלל.

לאחרונה נאלצתי לקבל מורה והצעת לי ללמוד באוניברסיטה הינוך, עבודה סוציאלית או מקצוע שקרוב לשטח העבודה שלנו והוא מתכוונן באמת לעשות זאת. הנאי העבודה של אותו עובד אינם קליים: הוא תושב טייבה, נוסע יום יום ליפו ויש לו לשכה גם בלוד וברמלה. הוא יחיז המטפל במאות מקרים, ומקרים קשים ואין לו אח יסוד היידע המקצועי האקדמאי ואח הנסיון שיחן לו אח הכוח להאבק ולהתגבר על בעיות.

בנגב, שגם הוא אזור רחב, גדול, העובר גם כן תהליך חברתי מהיר מאד אין לנו קצין מבחן - וזה בניגוד לחוק, כי החוק מחייב את שופט הנוער לקבל חסקיר מקצין מבחן - ועובדים אנשים לפי חוזה.

א. נמיר: מה זאת אומרת "אין קצין מבחן"?

עדיין לא מצאנו אדם שיעבוד בשירות שלנו באזור הנגב. ד"ר ס. ג'יריסי:

א. נמיר: באזור יפו, לוד ורמלה גם כן אין קצין מבחן?

שם לקחנו מורה, כפי שכבר סיפרתי. ד"ר ס. ג'יריסי:

גם בנגב העסקנו מורים לפי חוזה והחלפנו כבר שלושה מורים. המורה האחרון שהיה בשירות לא יכול היה לעשות את העבודה ולפני כשבועיים נאלצתי לכתוב לו שאני מוותר על עבודתו. אנחנו

ד"ר ס. ג'יריסי:

מחפשים אנשים ואיננו מוצאים. יש לכך כמה סיבות: סיבה אחת - החינוך החיכוך שמכין לאוניברסיטה מפגר במגזר הערבי. באזור לוד, רמלה, יפן יש החחלה של חינוך חיכוך. אולי גם בנגב יש החחלה, אבל חינוך זה אינו מושרש עדיין ולא היו מספיק מבני אזורים אלה שיכולים ללמוד באוניברסיטה. סיבה אחרת - למרות שהיו הרבה חלמידים שרצו להיכנס מדי שנה לאוניברסיטת חיפה לחוג עבודה סוציאלית, קשה היה להם לעמוד בדרישות שאינן פשוטות. רמת בית-הספר החיכוך הערבי אינה מספקת וקשה לחלמיד הערבי להתמודד עם חבריו היהודים. המספר שהחקבל לאוניברסיטאות בחיפה; בבר-אילן, בחל-אביב ובירושלים אינו יכול לחת לנו את הדרוש לעבודה סוציאלית מתחבת. כיום נדרשים עובדים סוציאליים לכל מיני חפקידים בביטוח הלאומי, במשרד הבריאות, בוודאי ובוודאי במשרד הסעד שהוא המעסיק הראשי, אבל אין לנו אפשרויות לענות על הצרכים מבחינת כוח האדם.

ח. שמעוני:

אני יודע שיש היום הרבה משכילים ערביים, גומרי בחי-ספר חיכוניים ועל-חיכוניים שאינם מועסקים במקצועות אקדמאיים. מדוע לא לקחת אותם לקורסי הסבה שמקיים משרד הסעד ולהכשיר אותם לעבודה סוציאלית?

ד"ר ס. ג'יריסי:

יכול להיות שבכמה מהחוגים האקדמאיים כמו סוציולוגיה, כלכלה יש סטודנטים ערבים אחדים בעלי תואר בי.אי או בעלי תעודה שלמדו באוניברסיטה ואין להם עבודה מתאימה, אבל אינני חושב שמדובר במספר גדול.

לאחרונה, כדי להתגבר על בעיית כוח האדם, נערכה פגישה בין הנהלת משרד הסעד וביני ועיבדנו תוכנית לפיה אנחנו חושבים שנוכל להתגבר על הבעיה. התוכנית מדכבת משלוש הצעות: א) הנהלת משרד הסעד תבוא במשא ומתן עם האוניברסיטאות כדי להצביע על הבעיה ולפתח בהתאם לכך תוכניות. הבעיה איננה מצומצמת רק לערבים אלא גם ליהודים בני עדות המזרח. כשלימדתי באוניברסיטת חיפה הרגשתי בזה וכאב לי שאותם מגזרים שדרושה להם מנהיגות מקצועית או בלתי מקצועית, היים במעגל קסמים ואינם יכולים לשבור אותו. אני חושב שיש לנו אפשרות לשבור אותו; במקום שלוש שנות לימוד אפשר להציע ארבע שנות לימוד; על ידי הוראת עזר, על ידי מגע אישי, עידוד והדרכה אפשר לעשות זאת. אני עצמי עשיתי זאת לפני שלוש שנים והצלחתי: בין מאה הראשונים בבחינות הכניסה היה ערבי אחד בלבד שהצליח. דיברתי עם הנהלת האוניברסיטה, שגילתה רצון להסכים, פיתחנו אפשרויות וקיבלנו באותה שנה 7 סטודנטים ערבים. אותם 7 סטודנטים קיבלו עידוד, זכו למגע אישי וטיפוח והיו בין החלמידים הטובים. כלומר, יכול להיות שאותן בחינות כניסה שקיימות באוניברסיטאות אינן מתאימות למנטליות למינהגים, לתרבות של הערבי. הבה נבדוק אותו מצדדים אחרים על ידי ראיון אישי. אולי נעבד תוכניות אחרות לבדיקה כדי לקלוט יותר, כי החברה זקוקה לאותם אנשים.

היו"ר ח. גרוסמן:

כמה סטודנטים ערבים יש כיום בכל בחי-הספר לעבודה סוציאלית?

ד"ר ס. ג'יריסי:

אינני יודע באופן מדויק. אני חושב שבכל שלוש שנות הלימוד בכל בחי-הספר אין יותר

מ-15.

מ. אביצור:

באוניברסיטה העברית 3 מסיימים ו-3 חלמידים שנה ג'; בבר-אילן 5 מסיימים, 1- שנה ג'; באוניברסיטת חיפה - 6.

א. נמיר:

כמה עובדים סוציאליים יש לכם היום?

ד"ר ס. ג'יריסי:

אינני יודע.

אין לנו בעיה של בריחה מן העבודה, כי האלטרנטיבות לבריחה אינן רבות והעבודה נשארת מענינת. הבעיה היא שכולנו ביחד מזדקנים, נדבקים לאותו חפקיד ולכן אין תזוזה. כל 11 קציני המבחן בעלי רחק של מעל 10 שנים.

ד"ר ס. ג'ירייסי:

(ב) קורסי הסבה. אנחנו מחפשים אנשים, אבל צריך להזהר בבחירתם. אם אדם הוא בעל חינוך יסודי, היו לו אפשרויות אקדמאיות והוא נכשל בהן, עלינו להזהר ולבחון היטב אם הוא יחאים לספל בבני אדם, כאשר היה לו קשה לספל בעצמו. קורס הסבה עצמו אינו מספיק. עלינו לבדוק אם האדם מחאים לעזור לאחרים, אם הוא מחאים להתמודד עם בעיות של אחרים ולא שיחלבט עם הבעיות של עצמו ועם הבעיות של האחרים.

(ג) הכשרה במכון, שעד היום קיבל את אלה שעבדו בשדה ולא היו להם היסודות הדרושים למקצוע. אותם עובדים מחקבלים למכון חוץ הבטחה לשכת-הסעד, העיריה או המועצה שישלמו עבורם. קיבלנו הבטחה מן המשרד שאם נמצא את האנשים המחאימים ימנע להם יאח במימון היסודי הדרוש.

קיימת גם בעיה של גיל בבחירת עובדים סוציאליים: אי אפשר לקחת נער צעיר שיטפל במשפחות. גם אם אנחנו לוקחים בחור בן 22-23 שלא הועסק קודם לכן עלינו לבדוק מדוע הגיע לגיל זה ולא הועסק ולראות אם מבחינה אישית הוא מחאים להתמודד עם בעיות בני-אדם.

אנחנו בתחילת הפעולה לתכנון נכון של ההתמודדות עם בעיית כוח האדם בכיוונים שונים. אני חושב שהנהלח המשרד מאד עוה לבעיה ואני מקוה שתמצא פתרון.

אשר לבעיות עצמן: רובם של הנערים הם ילידי כפר, חושבי כפר. רובם עובדים מחוץ לכפרים שלהם ונתקלים בבעיות העיר במקום שבו הם עובדים. רובם חוזרים יום ליום לכפריהם ומביאים אתם לשם את חרבות העיר.

מ. גז: איך מגיבה המשפחה הערבית?

ד"ר ס. ג'ירייסי: אם המשפחה נותנת בנער אמוץ, זה בסדר; אם איננה נוחנת בו אמוץ המצב קשה יותר. זה תלוי במבנה המשפחה, במבנה הרגשי שלה. בדרך כלל האוכלוסיה אינה מסתכלת בעין יפה על חרבות זרה, על טרנזיסטורים, על שערות ארוכות, על ג'ינס, על החשובה של הנער "לא אכפת לי", אבל לעתים קרובות המשפחה זקוקה לתמיכה הכספית של הנער. לפעמים הוא המפרנס העיקרי של המשפחה. אם הוא מביא משכורת טובה, סולחים לו; אם לא, רואים את כל הבעיות שהוא מביא.

א. נמיר: מה על הבנות?

ד"ר ס. ג'ירייסי: יש החחלה של סטיה. רצינו להחעלם מחופעה זנ לא היינו מוכנים לקבל שיש סטיה ואמרנו לעצמנו שהבנות מתורבתות, שמרניות, ממשפחות מסורתיות, אבל זה לא נכון. הרבה בנות יוצאות לעבודה עם "ראיסים" או בלי "ראיסים", הרבה בנות מנוצלות ויש בעיות. לא פעם גם האם יוצאת לעבודה.

מ. גז: האם אין הסברה?

ד"ר ס. ג'ירייסי: יש, אבל אנחנו צריכים עכשיו יתר מהסברה. אנחנו נתקלים בבעיות קשות של סטיה, מצב של סף זנוח בכל המקומות, גם בערים הגדולות. כאן אנחנו צריכים לעבודה יותר יסודית, יותר מגינה, כמו הוסטלים, כמו מוסדות. הפעולה צריכה להיות יותר מסודרת ולא רק פעולה אד-הוק. גם בנושא זה הקים משרד הסעד ועדה לפני כשנתיים - מרכז אוהה ד"ר אביצור וגם אני הייתי בה - כדי לדון על בעיות הנוער הערבי. למדנו את הבעיה, היו לנו הצעות שונות ואנחנו חושבים לתכנן את ביצוע מה שאפשר מאותן הצעות. מובן שלא כל ההצעות שייכות לתחום האחריות של משרד הסעד. יש כאלה המחייחות לתחום בית-הספר, העבודה, השיכון והבית. אינני יודע כמה יכולים לחקן ביפו, בלוד, בומלה, עם כל העבודה האינטנסיבית שלנו, כאשר אותו נער ממשיך לחיות ב"סלאם", כאשר אביו נרקומן ואמו כמעט זונה וכאשר לא מטפלים מבחינה כוללנית בחינוך, בבריאות, בבית-הספר - כל אותם גורמים החשובים לאדם והמשפיעים עליו. ההסתכלות צריכה להיות יותר רחבה, יותר יסודית, יותר אינטנסיבית.

עובדות סוציאליות יש?

מ. גז:

ד"ר ס. ג'יריסי:

יש.

הבעיה של מחסור בעובדים מקצועיים בדרום אינה דומה לבעיה בצפון. בנצרת, בחיפה, בכפר הגליל ואפילו כל האזור צפונה מטירה אין מצוקה קשה. חמדייש מצוקה בגלל הקושי ללוות את החהליך שהוא מהיר מאד, אבל בצפון המצב הרבה יותר טוב מאשר בדרום.

גם לנו יש בעיות של עומס גדול בעסדה, אבל יש עובדות סוציאליות ברמה טובה, שמשחדלות לעזור ויש להן שם טוב באותה עבודה.

אני עובד משרד הבריאות בבקעה-אל-גרביה.

מ. ביאדזי:

במידה שהעובדים הסוציאליים מצויים יש להם בעיות. אחת הבעיות, שהעובדים עצמם אינם מרוצים מן העבודה שהם ממלאים: חלק מהם הפכו לעובדי זכאוח, שמכינים את רשימת העזרה הכלכלית ותו לא. אלה שעובדים ברשויות המקומיות צריכים לעסוק בכל התחומים כי התקנים אינם מספיקים. לדוגמה: בבקעה-אל-גרביה שבה 9,000 תושבים קיבלנו עובד סוציאלי בחצי משרה. לאחרונה שכנעתי עובד סוציאלי, בוגר האוניברסיטה העברית שיעבוד אצלנו.

מהיכן הוא?

היו"ר ח. גרוסמן:

מן הכפר.

מ. ביאדזי:

אוחו עובד עבד חודש ימים והגיש החפטרות. הוא טוען שבחצי משרה אינו יכול לטפל ב-9,000 תושבים שיש להם בעיות קשות. אמנם בכפר הערבי - להבדיל מעיר מעורבת - מספר המקרים הסוציאליים מצומצמים מאד, כי עדיין היימת מסגרת המשפחה עם הסמכות, עם היכולת לעזרה הדדית בחוך המשפחה. מסיבה זו רוב המקרים אינם מגיעים ללשכת הסעד. אומר אוחו עובד סוציאלי: "אני יכול לעשות? להכין רשימה של אלה הזקוקים לעזרה כלכלית ~~בכל~~ לי תקציב לכל הבעיות האחרות - לשיכון, לעזרה ביחית, יש לי מינימום שבמינימום וגם אני עצמי איני מסופק מעבודה זו. מצפוני אינו שקט ואני בורח מן העבודה". דיברתי על כך עם ד"ר אביצור ומשרד הסעד אמנם נתן משהו, אבל לא את מלוא העזרה שאנחנו צריכים. יש משפחות שאפשר לשקם אותן. יש מקרים סוציאליים שאפשר להוציא אותם מרשימת מקבלי העזרה החודשית הכלכלית ולהגיע לכך שיעזרו לעצמם. עד היום כמעט לא התגברנו על מקרה אחד.

בכל המשפחות טיפלו עובד אחד בחצי משרה?

היו"ר ח. גרוסמן:

יש לנו 54 מקרים בלבד.

מ. ביאדזי:

זה מצב אידיאלי ממש.

היו"ר ח. גרוסמן:

אני חושב שעל ידי עזרה מתאימה אפשר להוציא את הרוב מבין 54 מקבלי הסעד ממסגרת הסעד.

מ. ביאדזי:

אפשר להגיד שכמעט בכל הכפרים מחבטאת העזרה הסוציאלית בחמיכה חודשית ותו לא. יש אמנם קצת עזרה אחרת, אבל היא לא מתאימה. לא הכל חלוי במשרד הסעד. לעתים גם הרשויות המקומיות אשמות. לא פעם מצאנו ללשכת הסעד במקום שאיך מחאים, לא פעם יש התערבות של גורמים בחוך הרשות המקומית בעבודתו של העובד הסוציאלי ולא הוא הקובע היחיד.

נקודה אחרת: עובדי הסעד אינם מרוצים משכרם

לגבי המגע היומיומי עם הקהל: אין בעיות של חקיפת עובדים סוציאליים. כמעט לא קרה מקרה כזה בכפרים.

נכונים הדברים שאמר ד"ר ג'יריסי בקשר לנוער: יש היום סכנה גדולה שהנוער מתחיל להדרדר. נער שגמר חיכון או בית-ספר יסודי הולך לעבודה. לפעמים הוא המפרנס היחיד של המשפחה או

מ. ביאדזי:

המפונס הראשי. יש מי שחוזר יום יום לכפר, יש מי שנמצא בעיר שבוע שלם או חודש ימים.

א. נמיר:

בבקעה-אל-גרביה יש בעיה של הדדרות נוער?

מ. ביאדזי:

אחוז מבוסל מאד, אבל יש ואשיח של הדדרות.

היו"ר ח. גרוסמן:

דווקא שם יש הרבה נערים שעובדים בחוץ.

מ. ביאדזי:

לאלה צריכים לתח את הדעת.

הרשות המקומית לפעמים עוזרת על ידי מועדון נוער, על ידי שיעורים אחר-הצהריים, גם משרד החינוך והתרבות ער לבעיה הזאת, אבל וואים לעחים את ההדדרות על ידי עישון סמים, על ידי גניבות, על ידי זנות. זה לא בולט כל כך בכפרים הערביים, אבל זה שנה-שנתיים שוואים בעיה זו והדשויות המקומיות מחמודות אתה. הקהילה אמנם סולדת מכל החופעה הזאת, אבל לא חמיד יש לה שליטה מלאה על הצעיר שאינו עובד בכפר עצמו אלא מחוץ לעיר לחקופה ממושכת.

מ. גז:

תופעה זו קיימת אצלכם שנה-שנתיים בלבד משגם שקודם לא הייתה קיימת או משום

שקודם התעלמחם ממנה?

מ. ביאדזי:

התופעה קיימת רק שנתיים. רק לפני שנתיים התחילו לשחוח אלכוהול בבתי-הקפה, דבר שאף פעם לא היה. לפעמים זה מתחיל באלכוהול ומגיע לעישון סמים, לגניבות. התגברנו על כך בכפר, אבל אין לנו שליטה על מה שנעשה מחוץ לכפר.

ג. שיחדה:

אני חושב כפר יאסיף, עובד משרד הבריאות עם וחק של 20 שנה.

אני חושב שהמשרד הראשון שיסבול מפייגור בשירותי הסעד בישוב הערבי יהיה משרד הבריאות עצמו. מדוע? - כבר לפני כשנתיים התחל משרד הבריאות לשנות את החחנה לטיפול באם וילד - גם בשם וגם בחוכן - לחחנה לטיפול במשפחה. כאשר האחות שלנו מבקרת היום בבית, היא לא מבקרת רק את החינוק או את האשה ההרה, אלא היא מבקרת ומטפלת בכל מי שנזקק בבית. מסיבה זו אנחנו נחקלים חמיד בבעיות הקשורות בשירותי הסעד.

כדאי להדגיש שהיום השחנה היחס של המשפחה לנזקקים בחוץ המשפחה מסיבות אובייקטיביות: בעוד שלפני מספר שנים היה זה כבוד לטפל בזקן שבמשפחה, כיום לא נשאר במשפחה אדם פנוי לטפל בזקן, כי כל אדם מגיל 18 ומעלה יוצא בבוקר מן הבית, או ללימודים או לעבודה, אם זכר ואם נקבה. המצב קשה בענין זה, כי בישוב הערבי אין בחי אבות לא ממשלתיים, לא של מוסדות צדקה ולא של כנסיות או מוסדות אחרים.

לפי ראות עיני ונסיוני אפשו לראות את בעיית שירותי משרד הסעד בישוב הערבי כשוררת בח שלוש חוליות: חוליה ראשונה - מספר העובדים הסוציאליים. מספרם אינו בהתאם לחקן המקובל במדינה; חוליה שניה - עובדים בלתי מחאימים. בגלל המחסור שהיה במועמדים מחאימים נחקבלו לעבודה עובדים שאינם מחאימים לה וקיבלו קביעות. חלק מן העובדים מדופלמים, חלק אינם מדופלמים; חוליה שלישית - אפילו לעובדים המדופלמים אין פחרונות לבעיות העומדות בפניהם. אם מדובר, למשל, בטיפול בילדים מפגרים, אין מוסדות במדינה שיקבלו ילדים אלה, פרט למוסדות צדקה פה ושם שקולטים ילדים אחדים בעוד מאות נשארים בבתיהם.

אני מאשר את דבריו של ד"ר ג'יריסי ביחס לקבלת מועמדים למוסדות להשכלה גבוהה במקצוע העבודה הסוציאלית. לדעתי צריכים המשרדים המעוניינים לחשוב בצורה יסודית יותר ולעבד תוכניות. אם היום אפשר למצוא בין בוגרי בתי הספר החינוכיים הערבים מועמדים לבתי-ספר לרפואה, לרפואה שיניים, לרוקחות, הנה קשה מאד למצוא מועמדים לבית-ספר

ג. שיחה:

לעובדים סוציאליים. אחי הפחרון למקצועות אחרים מצאה האוניברסיטה מצבה יח על ידי כך שעשחה שנה הכנה שבה לומדים המועמדים את הלימודים המיוחדים שמחאימים לאותם מקצועות כמו רפואה, רוקחות מדוע לא יימצא פחרון כזה גם ללימודי העבודה הסוציאלית? משוד הסעד, שר הסעד יכולים לשבח עם הפקולטאות ולחשוב על חוכניה של שנה מכינה. אפשר גם ליצור מגע עם בחי הספר החיכוניים שימליצו על החלמידים המצטיינים ועל ידי מתן מילגות לאותם חלמידים אפשר לעודד אותם ללמוד עבודה סוציאלית חמורה שנתן שירות חובה כנגד כל שנה לימוד.

נמשיך בנושא זה בעוד כשלושה שבועות.

היו"ר ח. גרוסמן:

הישיבה ננעלה בשעה 13.005